

Δίκαιο των Ανηλίκων

Ενότητα 4: Βασικές Αρχές της απονομής δικαιοσύνης σε ανηλίκους

Αγγελική Γ. Πιτσελά, Αν. Καθηγήτρια Εγκληματολογίας-Σωφρονιστικής
Τμήμα Νομικής Σχολής ΑΠΘ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Βασικές Αρχές της απονομής δικαιοσύνης σε ανηλίκους

Σε ένα δημοκρατικό και κοινωνικό κράτος
δικαίου

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Περιεχόμενα ενότητας

1. Απόψεις που συνηγορούν για μια ειδική απασχόληση με το (ποινικό) δίκαιο των ανηλίκων.
2. Βασικές αρχές της απονομής δικαιοσύνης σε ανηλίκους σε ένα δημοκρατικό και κοινωνικό κράτος δικαίου:
 - i. αρχή της ευημερίας (άρθρο 40 παρ. 4 ΔΣΔΠ),
 - ii. αρχή του συμφέροντος του παιδιού (άρθρο 3 παρ. 1 ΔΣΔΠ),
 - iii. αρχή της διαπαιδαγώγησης,
 - iv. αρχή της εξατομικευμένης μεταχείρισης ανάλογα με την προσωπικότητα,
 - v. αρχή της ενοχής,
 - vi. αρχή του ανθρωπισμού,
 - vii. αρχή της αναλογικότητας,
 - viii. αρχή της ελάχιστης δυνατής παρέμβασης,
 - ix. αρχή της επικουρικότητας,
 - x. στέρηση της ελευθερίας των ανηλίκων υπό οποιαδήποτε μορφή ως έσχατο μέτρο και για τη μικρότερη δυνατή χρονική περίοδο.

Σκοποί ενότητας

- Να παρουσιαστούν και να αναλυθούν οι βασικές αρχές που διέπουν το ποινικό δίκαιο ανηλίκων.
- Να κατανοηθεί η εφαρμογή του κράτους δικαίου στο ποινικό δίκαιο ανηλίκων.
- Να αναλυθεί η αρχή της διαπαιδαγώγησης.

Φύση του συστήματος δικαιοσύνης για ανηλίκους

- Αναφέρεται σε έναν ορισμένο ηλικιακά κύκλο προσώπων.
- Επιχείρημα κατά του «γνήσιου» χαρακτήρα του ποινικού δικαίου ανηλίκων:
 - Η κύρια χαρακτηριστική κατηγορία των εννόμων συνεπειών του ποινικού δικαίου για ανηλίκους δεν έχει ως αναγκαία προϋπόθεση την τέλεση ενός πλήρους εγκλήματος, δηλαδή δεν απαιτείται και ο καταλογισμός της άδικης πράξης σε ενοχή του δράστη της.
- Επιχείρημα υπέρ:
 - Τουλάχιστον μία έννομη συνέπεια – ο περιορισμός σε ειδικό κατάσταση κράτησης νέων- είναι ποινική συνέπεια με τη στενή έννοια του όρου.
 - Αναγκαία προϋπόθεση η τέλεση πλήρους εγκλήματος (άρθρο 14 ΠΚ).

Η εφαρμογή του κράτους δικαίου

- Αρχή της ενοχής.
- Αρχή της αναλογικότητας.
- Διασφαλίζει τη δίκαιη και ανθρωπιστική μεταχείριση. Όχι όμως και την επιεική ή ευμενή, γι' αυτό χρειάζεται η θεμελιώδης αρχή της διαπαιδαγώγησης.

Αρχή της ενοχής

- Το Σύνταγμα και ο ΠΚ κατοχυρώνουν την εξάρτηση της ποινής από την ατομική ευθύνη του κατηγορουμένου.
- Τρεις αρχές που συνάγονται από το άρθρο 14 παρ. 1 ΠΚ:
 - Ουδεμία ποινή χωρίς πράξη.
 - Ουδεμία ποινή χωρίς άδικο.
 - Ουδεμία ποινή χωρίς ενοχή.
- Στην περίπτωση των αναμορφωτικών μέτρων ισχύουν μόνο οι δύο πρώτες.
- Στην περίπτωση του ποινικού σωφρονισμού ισχύουν όλες (εγγυητική λειτουργία του ποινικού δικαίου).

Αρχή της προσωπικότητας του εγκληματία

- Η βαρύτητα της πράξης δεν είναι το αποφασιστικό μέγεθος.
- Η πράξη είναι αναγκαία, αλλά λαμβάνεται ως αφορμή για την παρέμβαση του συστήματος δικαιοσύνης για ανηλίκους.

Ο περιορισμός σε ειδικό κατάσταση κράτησης νέων

- Με το ν. 3860/2010, εισήχθησαν αλλαγές που αφορούσαν το προσωπικό και το αντικειμενικό πεδίο εφαρμογής του καθώς και τη διάρκειά του.
- Ο περιορισμός σε ειδικό κατάσταση κράτησης νέων μπορεί να επιβληθεί μόνο για *κακούργημα απειλούμενο με την ποινή της ισόβιας κάθειρξης* όπως και για τις πράξεις του άρθρου 336 Ποινικού Κώδικα (βιασμός), εφόσον τελούνται σε βάρος προσώπου νεότερου των δεκαπέντε ετών (βλ. ν. 4322/2015 «Μεταρρυθμίσεις ποινικών διατάξεων, κατάργηση των καταστημάτων κράτησης Γ' τύπου και άλλες διατάξεις»).
- Ο περιορισμός σε ειδικό κατάσταση κράτησης νέων ως ultima ratio: το δικαστήριο μπορεί να τον επιβάλει μόνο όταν κρίνει ότι τα αναμορφωτικά μέτρα δεν επαρκούν για τη διαπαιδαγώγηση του ανηλίκου.
 - Αρχή της εξειδικευμένης ή εξατομικευμένης μεταχείρισης: οι κυρώσεις προσιδιάζουν στις ανάγκες του.
 - Αρχή της αναλογικότητας της αντίδρασης προς τις συνθήκες του δράστη και του εγκλήματος.

Αρχή της αναλογικότητας

- ❖ Άρθρο 25 Συντάγματος:
 - ❖ Οριοθέτηση πεδίου εφαρμογής ποινικών κυρώσεων.
 - ❖ Αναγκαίες,
 - ❖ Κατάλληλες ή πρόσφορες και
 - ❖ *Stricto sensu* ανάλογες.

Αρχή της επικουρικότητας

- ❖ Αρχή της επικουρικότητας:
 - ❖ Προβάδισμα έχουν τα χωρίς στέρηση της ελευθερίας αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα.
 - ❖ Η ποινή του ποινικού σωφρονισμού μπορεί να επιβληθεί όταν τα αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα (με και χωρίς στέρηση της ελευθερίας) δεν επαρκούν για την πρόληψη τέλεσης νέων εγκλημάτων.
 - ❖ Στάθμιση σκοπιμότητας.

Minimum intervention και diversion

- Αρχή της κατά το δυνατόν ελάχιστης παρέμβασης και αρχή της επικουρικότητας της τυπικής διαδικασίας στο πεδίο του δικονομικού ποινικού δικαίου ανηλίκων.
 - Ο εισαγγελέας σταθμίζει τη δυνατότητα αποχής από την άσκηση της ποινικής δίωξης.
- Χαλάρωση της αρχής της νομιμότητας.
- Θεσμός συνδιαλλαγής/διαμεσολάβησης.

Αρχή της διαπαιδαγώγησης (1 από 2)

- ❑ Οι κυρώσεις του δεν είναι κατά κανόνα τιμωρητικές, αλλά μέτρα αγωγής, αναμορφωτικά μέτρα που αποσκοπούν στη μέσω διαπαιδαγώγησης κοινωνική (ανα)προσαρμογή και (επαν)ένταξη του ανηλίκου.

Αρχή της διαπαιδαγώγησης (2 από 2)

- Πρωταρχικός στόχος ο περιορισμός και όχι η νομιμοποίηση των ποινικών κυρώσεων.
 - Για την ολοκληρωμένη αντιμετώπιση της παραβατικότητας των ανηλίκων απαιτείται πολιτική που αποσκοπεί σε μεγαλύτερη οικονομική και κοινωνική συνοχή.
- Αποβλέπει στο μέλλον του δράστη σε αντίθεση με την αρχή της ενοχής που προσβλέπει στον χρόνο τέλεσης της πράξης.
- Προσβλέπει στην ειδική ή ατομική πρόληψη.
 - Έχει ως όριο την αρχή της προσωπικής αυτονομίας (ά. 2 και 5 Συντάγματος).
- Η ειδική αυτή μεταχείριση των ανηλίκων τείνει μερικές φορές να είναι αυστηρότερη σε σχέση με εκείνη για τους ενήλικες.
- Ενίσχυση της αρχής με τους ν. 3189/2003, 3860/2010 και 4322/2015.

**Σας ευχαριστώ πολύ για την προσοχή
σας.**

**Αγγελική Γ. Πιτσελά, Αν. Καθηγήτρια
Εγκληματολογίας - Σωφρονιστικής,
Τμήμα Νομικής Σχολής ΑΠΘ.**

Βιβλιογραφία

Α. Πιτσελά, *Η ποινική αντιμετώπιση της εγκληματικότητας των ανηλίκων*, ζ' εκδ., εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2013, σελ. 1-23.

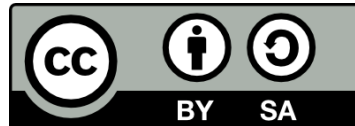
Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Αγγελική Γ. Πιτσελά.
«Δίκαιο των Ανηλίκων. Βασικές Αρχές της απονομής δικαιοσύνης σε
ανηλίκους.». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή
διεύθυνση: <http://opencourses.auth.gr/OCRS268/>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

